

„Pro jednobarevnou vládu by mělo být hlavní prioritou dodržení slibů,“ říká Miloš Kužvar

Alexandr Kramer

Pane ministr, Poslanecká sněmovna minulý pátek schválila nový zákon o posuzování vlivu na životní prostředí. Ekologičtí aktivisté tvrdí, že tento zákon je krokem zpět, protože proti dosud platné právní úpravě omezuje vliv veřejnosti na rozhodování o různých stavbách, dálnicích, železnicích... Co tomu říkáte jako známý stoupenec právní demokracie?

Proces posuzování vlivů různých projektů na životní prostředí má několik etap. Osobně považuji za velice pozitivní, že proti současné právní úpravě z roku 1992 občané – starostové, zastupitelé, občanská sdružení apod. – nyní budou mít již v první etapě tohoto procesu právo nejen na informace, ale také na to, aby příslušné správní orgány reagovaly na jejich připomínky.

Ke kritickým výhradám, které zazněly například ze strany hnutí Duha, bych především rád řekl, že jsme ani o milimetr neustoupili od toho, co po nás požaduje Evropská unie. Je ovšem pravda, že návrh, s nímž jsme přišli do Sněmovny už začátkem roku, byl vůči různým nevládním organizacím vstřícnější – právě to však narazilo na odpor poslanců. Musím s lítostí konstatovat, že tento postoj šel napříč politickým spektrem; patrně se dá říci, že tu prostřednictvím svých volených zástupců vydala o sobě jistě svědectví celá česká společnost.

Přijaty zákon podle mne není krokem zpět – není však bohužel takovým krokem vpřed, jaký nedávno učinili například zákonodárci v Polsku a ve Slovenské republice. Tito naši sousedé zřejmě pochopili, že legislativa EU se vyvíjí ve směru stále větší demokratizace rozhodovacích procesů a že v ní i v oblasti ochrany životního prostředí jistě brzy dojde k posunům, na které budeme nuceni reagovat. Nejspíš jsme si mohli ušetřit jednu novelu.

Ke stavbám, na něž se tento zákon vztahuje, patří i jaderné elektrárny. Shodou okolností právě dnes večer *(rozhovor se uskutečnil ve úterý – pozn. A. K.)* bude premiér Zeman v Melku jednat s kancléřem Schüsselem o rakouském požadavku na komplexní zkoušku vlivu Temelínu na životní prostředí. Co jste mu poradil na cestu?

Začnu prostým konstatováním: Právo v České republice není retroaktivní, což znamená, že tomuto rakouskému požadavku by bylo možné vyhovět jediné tak, že by investitor sám šel nad to, co od něj požaduje dosud platný zákon. ČEZ ale předložil pouze to, co mu uložil rozsudek Vrchního soudu z února minulého roku, tedy dokumentaci ke změnám projektu. Žádná dokumentace k celé stavbě nám předložena nebyla.

Čili: Lituji, nemůžu ČEZu nic namítnout... Tohle večer řekne Miloš Zeman pánům Schüsselovi a Verheugenu?

Ne, takhle jednoduché to přece není. ČEZ je stále ze dvou třetin státní společností, takže nelze říci, že vláda vůbec nemůže jeho postoj ovlivnit. Pochopitelně také nelze pominout, že vedle našich ekonomických zájmů jsou ve hře dobré sousedské vztahy – nejen s Rakouskem, ale i s Německem – a že tato kauza probíhá v době, kdy náš prováděcí prioritou je vstup do Evropské unie.

Takže: Předseda vlády do Melku odjel vybaven všemi potřebnými podklady a rozborů, věcnými i právními; nevím, jaké návrhy si s sebou veze v aktovce, ale vím, že tam nejel proto, aby předložil nějaké kategorické stanovisko a zase odjel. Jel tam jednat, a co vyjedná –

– o tom budou čtenáři tohoto rozhovoru v sobotu vědět víc, než zde teď vy?

Přesně tak.

■ Dobře, nechme se překvapit. Co myslíte, pane ministr, měl pravdu Václav Klaus, když kdysi prohlásil, že na ekologii si napřed musíme vydělat? Nebo je to otázka cílů, které si stanoví třeba i chudá společnost?

Především bychom asi mohli věst dlouhou filozofickou debatu o tom, co to je chudá společnost. Nicméně: Stát, který odkládá na neurčito řešení problémů životního prostředí, tuneluje svou vlastní budoucnost. Přitom nejde jen o to, v jakém prostředí budou žít naše děti; jsem přesvědčen, že tvzení, že nejdříve je třeba vytvořit silnou ekonomiku a teprve pak se budeme věnovat životnímu prostředí, je nesmyslné i z ryze ekonomického hlediska. Příklad: Firmy, které věns investovaly do energeticky úsporných technologií, budou brzy ve velké výhodě – stačí připomenout, jaký skok v cenách energií nás čeká už po 1. lednu.

■ Když jste před časem sepisoval „ekologické“ pasáže volebního programu ČSSD, napsal jste tam, že ochrana životního prostředí bude jednou z priorit sociálnědemokratické vlády. Skutečnost je ale

taková, že státní investice do ochrany životního prostředí od roku 1997 stále klesají – a to nejen v absolutních číslech, zmenšuje se i jejich podíl na HDP. To na prioritu moc nevypadá.

Možná je už trochu únavné připomínat, že stav, ve kterém jsme zdědili tuto ekonomiku, výrazně limitoval naše možnosti investovat – říci to ale musím. Stejně tak musím podotknout, že o tom, zda vláda chápe tu či onu oblast jako svou prioritu, nevyovídají pouze údaje o výdajích ze státního rozpočtu. Leckeré věci totiž lze řešit i jinými cestami.

Dám vám příklad. Všichni víme, jaký je problém s PET lahveňmi. V lednu minulého roku přijala vláda nařízení č. 31, ukládající povinnost zpětného odběru obalů a výrobků. V dubnu 1999 jsem podepsal dohodu se 14 ekonomickými subjekty, které uvádějí na trh tzv. nevratné obaly

i to, co jsem navrhoval já: aby tam, kde se oprávněně požadavky obcí na navrácení jejich historického majetku týkají lesů v národních parcích, bylo zvoleno řešení formou náhrady. Záporný verdikt i v tomto případě vynesli poslanci.

O Temelínu už toho bylo řečeno víc než dost. Takže pouze poznamenám, že když se o jeho dostavbě či nedostavbě hlasovalo v této vládě, byl jsem ve srovnání s jedním z mých předchůdců osmkrát „úspěšnější“; ani to ale nestačí.

A teď k vodnímu zákonu. To, že jeho vládní předloha ponechala rozhodování o využívání vody v kompetenci Ministerstva zemědělství, považuji za systémovou chybu, kterou se rozdí od některých jiných rozhodnutí nelze opřadnout objektivními důvody, například nedostatkem financí. Ještě víc mě však zneklidňuje, že přijaté řešení je v příkřím rozporu s tím, co jsem slyšel: že nad každou lobby zvítězí. Například o novele zákona o geologických pracích jsem se pral velice dlouho a byly to neuvěřitelné peripetie; to, že se proti ní nakonec postavili poslanci ze všech stran, mi připadalo jako plivnutí do tváře starostům. I v tomto případě – stejně jako v diskusi o žádoucí míře účasti veřejnosti při posuzování vlivu na životní prostředí – šlo podle

že většina ekologů stojí politicky nalevo? Správně říkáte většina, protože znám i ekologů, kteří se hlásí k pravici. Ta převážující levicovost je podle mého názoru dána tím, že jedním ze základních zdrojů ekologického přístupu ke světu a k životu je princip solidarity. Solidarity s generacemi, které přijdou po nás... a také s životem i neživotem přírodou.

■ Ekologičtí aktivisté při posuzování svých názorů často sahají k různým formám nátlaku. Které z nich považujete za legitimní – a co říkáte termínu ekoterorismus?

Myslím, že jednou ze silných stránek hnutí na ochranu přírody by mělo být nenásilí. Nenásilných způsobů, jak zaujmout média a upozornit veřejnost na nějaký problém, je spousta; za jistých okolností k nim může patřit i pasivní odpor. Musím říci, že kdykoli slyším něko-

ho vyslovit slovo ekoterorismus, pořádám mě to nadzvedne. Všimněte si, že ti, kteří označují své protivníky za ekoteroristy, jsou v drtivé většině případů lidé, kteří sami naprosto bezskrupulózně prosazují své vlastní zájmy.

Když si uvědomíte, kdo všechno už byl toutle nálepkou označován, musí vám být jasné, že tady nejde o žádnou smysluplnou klasifikaci, ale jen a jen o nadávku. Skutečnost, že se s tímto výrazem někdy setkáváme nejen v médiích, ale dokonce i v projevech pronášených na parlamentní půdě, považuji za jeden z projevů lulvatizace české politiky.

■ Ochráncům přírody se často vytýká, že jejich starost o veškeré živočichy nezahrnuje ochranu druhů homo sapiens. Například že brání výstavbě obchvatu kolem Plzně, aby nepříšli k újmě stěvlíci – a přitom jim nevdají, že tisíce Plzeňáků musí dýchat výfukové plyny aut projíždějících jejich městem.

Příklad, který uvádíte, je typickou ukázkou toho, jak se zájmovým skupinám může podařit medializovat nějakou věc tak, že lidé uvěří nesmyslům. Po obchvatu okolo Plzně se mohlo už několik let jezdit, nebyť právě těchto zájmových skupin, jimž se podařilo změnit usnesení vlády premiéra Pitharta z roku 1991. Navíc úředníci následujících pravických vlád uděleli v té záležitosti spoustu chyb, z nichž těžili úspěšnými žalobami odpuštění občvatu – nejen občanská sdružení, ale také obce a soukromí majitelé pozemků.

■ Přesto, nemáte pocit, že někteří ochránci přírody jsou – když to trochu nadsadím – schopni způsobit dopravní nehodu kvůli záchraně žáby sedící uprostřed silnice?

Všechno se dá přehnat; nebudu proto tvrdit, že neexistuje i extrémní pojetí ochranařiny, o němž mluvíte.

Foto - PRAVO Josef Strouhal

mezi nimi například s firmou Pepsi Cola. A právě dnes jsem se dozvěděl, že k této dobrovolné dohodě se připojilo již 131 firem, které se zavázaly, že se o ony obaly postarají – bez jediné koruny dotace ze státních prostředků!

■ To je fajn, ale přesto si myslím, že pokud je něco vládní prioritou, mělo by to být k poznání i ve skladbě státního rozpočtu.

K tomu mohu říci pouze to, že rozpočtová kapitola Ministerstva životního prostředí na příští rok patří k těm, které byly nejméně kráceny.

■ Vy sám jste si ale v tisku stěžoval, že z hlediska přiblížení k Evropské unii jste byli kráceni naopak nejvíce.

V této konkrétní poloze ano, a nezastírám, že to je nepřijemné, ale pokud hovoříme o celé rozpočtové kapitole ministerstva, pak opakují, že jsme dopadli o dost lépe než řada jiných resortů.

■ Jak jsou na tom Česká energetická agentura a Státní fond životního prostředí – instituce, jejiž posláním je podpora energeticky úsporných projektů?

Česká energetická agentura, která funguje při Ministerstvu průmyslu a obchodu, v posledních letech bohužel skutečně dostává rok od roku méně. Státní fond životního prostředí je naštěstí nezávislým mimorozpočtovým zdrojem, který naopak vynakládá stále více prostředků především na podporu obnovitelných energetických zdrojů.

■ O tom, jaký význam vláda přikládá tomu kterému resortu, vypovídá i úspěšnost příslušného ministra. Takže mi dovolte, abych v této souvislosti připomněl vaše slavné porážky. Prohrál jste Temelín. Byl jste přehlasován při rozhodování o vodním zákonu a kolega Fencel nad vámi triumfoval i ve sporu o to, zda lesy, které kdysi vyvlastnil stát, mají či nemají být předány obcím. Pro úplnost: ve Sněmovně jste prohrál bitvu o tzv. zelený halč...?

Začnu od konce. Správně říkáte, že zelený halč, který měl být nástrojem pro vytvoření dodatečných prostředků na podporu alternativních energetických zdrojů, potopila Sněmovna, nikoli vláda. To ale platí i o těch lesích, kde se pan ministr Fencel sice velmi zasazoval o to, aby byly vráceny obcím, nicméně vláda podpořila

co jsme slibovali v našem volebním programu. („Budeme usilovat o návrat neohospodářských kompetencí v oblastech lesního a vodního hospodářství zpět na Ministerstvo životního prostředí.“ – Pozn. A. K.) Myslím, že pro jednobarevnou vládu by mělo být dodržení slova, které dala voličům, prioritou číslo jedna; když pro nic jiného, tak vzhledem ke zpětné vazbě v podobě jejich podpory.

■ Nejste teď kapánek nelояlní? Nikdo vám nemůže vytýkat, když hájíte svůj názor až do přijetí usnesení – potom už byste je snad ale neměl kritizovat? Nebo tenhle princip neznáte?

Pane redaktore, jsou různé principy. Já jsem samozřejmě akceptoval řadu usnesení vlády, proti nimž jsem hlasoval, například to již zmíněné usnesení o Temelínu... Ale opakují, že držet slovo dané voličům považují za navýšost principiální, protože z čeho vznikl náš mandát? Vznikl z voleb, v nichž nám lidé dali své hlasy, protože uvěřili našemu programu. Proto moje lojalita patří především jemu.

■ Před časem, když jste ve sporu o dálnici D 8 hledal podporu pro své stanovisko u německého resortního kolegy Trittna, vás někteří komentáři obviňovali dokonce z nelояlnosti vůči České republice...?

Těm, kdo mě takto kritizovali, doporučuji, aby si prostudovali bilaterální dohody mezi ČR a SRN v oblasti životního prostředí. Pokud tak učiní, zjistí, že v případě mostu, o který se jednalo, vyplývá povinnost přeshraničního posouzení jeho vlivu na životní prostředí právě z těchto dohod, jakož i z našeho i německého práva.

■ Teď se zeptám trochu naivně: Všichni považují za přírozené, že se ve vládě nejčastěji dostávají do střetu s ministrem Grégrem a Fenclem – každý z vás se přece musí dívat na věci z hlediska svého resortu... Nemohlo by to ale být i jinak? Proč by ministr hospodářství nemohl být „ekologicky uvědomělý“ – a kde je psáno, že ministr životního prostředí nesmí mít pochopení pro potřeby ekonomiky?

Pane redaktore, mluvíte o ideálním stavu, který bych si já sám velice přál. Myslím, že mě pochopení pro ekonomickou problematiku je dostatečné; koneckonců několik let jsem pracoval jako poradce v oblasti průmyslové

mne o základní spor o směr, kterým se chce ubírat tato společnost.

■ Přebral jste moji otázku na poslance –

– protože v jejích případech má každé podlehnout nátlaku lobbistických skupin skutečně zásadní dopad pro celou společnost. Kdykoli je přijat zákon, který není příznivý pro většinu občanů, ale jen pro jisté zájmové skupiny, je to pro mne nanejvýš alarmující.

■ Já ten míček přesto vrátím k vám. Už zde padlo slovo o dálnici D 8, která má vést Chráncem krajinou oblastí České středohoří. Vy jste se tomu sice dlouho bránil, ale nakonec jste tu výjimkou přece jen podepsal; vzápětí poté se na vás snesla kritika ekologických aktivistů...?

Na tuhle otázku vám v této chvíli uspokojivou odpověď neposkytnu – právě proto, že proti prvoinstančnímu rozhodnutí ministerstva se odvolalo několik nevládních organizací a já nyní čekám na výrok rozkladové komise, která mi doporučí konečné stanovisko. Protože tento výrok dosud není znám, nebudu jej předjímat; kdybych to učinil, řada lidí by mě jistě obviňovala z podjatosti.

■ K ekologickým aktivitám jste před listopadem '89 patřil i vy; později jste se stal hlavním ekologickým expertem opoziční strany. Nemusíte jste si po nástupu do vlády popravovat některé ze svých dřívějších představ, když jste je konfrontoval s reálnými možnostmi?

Nikoliv. O reálných možnostech, včetně těch ekonomických, o nichž zde již byla řeč, jsem měl značný přehled už dávno před tím, než jsem se stal ministrem.

■ Nemáte nikdy pocit, že jste mezi dvěma mlýnskými kameny? Na jedné straně politika vlády, kterou musíte respektovat – a na druhé straně vaši bývalí pokrevní bratři, kteří vás třeba mohou označit za zrádce...?

Zatím mě tak naštěstí žádný neznačil. To, že někteří z nich mají na to či ono mě rozhodnutí kritický názor, nám nijak nebrání, abychom se setkali a abychom byli i nadále přáteli. Já jsem svůj postoj vůči nim neměnil ani o milimetr... a stejně tak jsem neustoupil z pozice, která jsem hájil jako odborní mluvěcí ČSSD pro životní prostředí.

■ Ekologie je odborná vědecká disciplína; jak si vysvětlujete,

Rozhodně si však nemyslím, že hlavní proud hnutí ochránců přírody tvoří lidé, kterým záleží více na žábách a stěvlících než na jejich bližních.

Dám vám ještě jeden příklad – obchvat Rožnova pod Radhoštěm. To je stavebně ohromně náročný, a tudíž nesmírně drahý projekt... a přitom, z dopravního hlediska, zcela nesmyslný. Jediný, kdo tu stavbu prosazuje, jsou ti, kteří by z ní měli profit. Místní nevládní organizace, ekologičtí aktivisté, zastupitelstvo občanů, všichni jsou proti. Jinými slovy: Ochrana lidí a ochrana stěvlíků tady nejsou v žádném rozporu, ale naopak v souběhu.

■ Opusíme teď váš obor. Jaké jsou podle vás hlavní příčiny debaklu sociální demokracie v nedávných volbách do Senátu a do krajských samospráv?

Je evidentní, že mnozí z těch, kteří nás volili v létě '98, nebyli dostatečně motivováni, aby nás opět přišli podpořit. Důvodů je určitě celá řada. Od nejruznějších afér až po to, o čem jsem již mluvil a co považuji za nejdůležitější: patrně jsme občané nepřesvědčili, že děláme všechno pro splnění svých předvolebních slibů.

■ Teď určitě nemluvíte jen o vodním zákonu, že?

Mluvíme o věcech, jako je právní stát – o tom, aby se občan, kterého někdo okrade, domohl nápravy a potrestání zloděje; aby se dlužník nemohl vysmívat svému věřiteli a tune-laři nám všem. A mluvíme zase samozřejmě i o tom, co mi leží na srdci nejvíce: že každý sociální demokrat, který pracuje v exekutivě nebo v legislativě, by se ve svém počínání měl řídit pouze dvěma věcmi – svým svědomím a programem své strany.

Samozřejmě vítám, že bylo přijato doporučení, aby všichni sociální demokraté, kteří jsou členy zákonodár-ného sboru, opustili všechna ta představenstva a správní či dozorní rady. Je škoda, že jsme na to přišli až pět minut po dvanácti; to, že je systémo-vě chybné, aby byl zákonodárcé těsně propojen s nějakým hospodářským subjektem, jsme přece věděli už v dobách, kdy tu vládli jini.

■ Myslíte, že sociální demokracie doplatila i na styl vystupování svého předsedy?

Obecně si myslím, že na kulturu svého vystupování by měl dbát každý politik... a že je například zbytečné pouštět se do určitého typu konfliktů se sdělovacími prostředky. Domní-vám se, že i o těchto věcech bude třeba diskutovat.

■ Rekl byste, že kandidatura Miroslava Šloufa poškodila ČSSD i jinde než jen na Chrudimsku a Havlíčkovobrodsku?

Tím jsem si jist.

■ Ztratila podle vás sociální demokracie hodně voličů kvůli opoziční smlouvě?

S tím, že opoziční smlouva oslabil-a ukotvenost řady sociálnědemokratických voličů – a že naopak posíla motivaci voličů čtyřkolice – lze asi těžko polemizovat.

■ Neměla by tedy ČSSD, pokud nechce dopadnout stejně katastrofálně i ve volbách do Sněmovny, od opoziční smlouvy odstoupit a hledat spojence jinde – například v KDU-ČSL?

Já mám za to, že našim prvním úkolem je udělat si pořádek uvnitř, a to jak po stránce programové, tak personálně. Ty čtyři měsíce, které nám zbývají do sjezdu, bychom měli využít k velice otevřené diskusi o tom, kam hodláme směřovat – zda chceme, nebo nechceme být stranou pro dolních deset miliónů. To považuji za klíčovou otázku. Samozřejmě přitom musíme sledovat, co se děje napravo i nalevo od nás, a v těchto souvislostech jistě můžeme diskutovat i o opoziční smlouvě. Ale nejdříve musíme velmi jasné vědět, kdo jsme a kam jdeme.

■ Nemáte strach, že místo opravdové diskuse zůstane jen u obecných proklamací?

Pokud se nezmůžeme na víc než na proklamace, pak je navýšost jisté, že kráčíme vstřícně kruté porážce i ve sněmovních volbách v roce 2002. Já jako přírodovědec, ale vycházím z toho, že základním instinktem každého organismu je pud sebezáchovy. Proto jsem v této věci optimista.

■ Každý zápas končí teprve závěrečným hvizdem rozhodčích; jestliže jsme u voličů prohráli první poločas, mělo by nás to motivovat především k tomu, abychom v tom druhém naplnili všechny síly a zvrátili výsledek ve svůj prospěch.

RNDr. Miloš KUŽVART, nar. 20. 11. 1960 v Praze. Po absolvování Přírodovědecké fakulty UK (obor geologie a geochemie) v r. 1986 pracoval do r. 1989 jako geolog v Ústředním ústavu geologickém. V letech 1992–94 působil na Ministerstvu životního prostředí postupně jako referent v oborech informatiky a územního plánování, vedoucí oddělení analýz a koncepce a ředitel odboru pro styk s veřejností. 1994–95 ředitel programové jednotky programu Phare EU. 1995–98 poradce pro budování systému řízení ochrany životního prostředí. Od července 1998 ministr životního prostředí. Členem ČSSD je od r. 1995; již o rok dříve začal působit ve funkci místopředsedy její ekologické komise. Zakládající člen Společnosti pro trvalé udržitelné rozvoj. Rozvedený, otec syna.